

Sygn. akt I ACa 62/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2017 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Górski
Sędziowie:	SSA Dariusz Ryszał SSO del. Wojciech Machnicki (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Emilia Startek

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2017 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa M. O. (1)

przeciwko W. B. (1)

z udziałem Prokuratury Okręgowej w Szczecinie

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 15 września 2016 roku, sygn. akt I C 511/15

I. zmienia punkt II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy – wyrok zaoczny z 17 kwietnia 2000 r. wydany przez Sąd Rejonowy w Szczecinie w sprawie oznaczonej sygn. I C 196/00, zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z 10 lipca 2000 r., w części dotyczącej odsetek od kwoty 2000,00 (dwóch tysięcy) zł za okres od 6 lutego 2007 r. do 31 grudnia 2015 r. w zakresie przekraczającym czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) oraz za okres od 1 stycznia 2016 r. w zakresie przekraczającym dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie),

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. zasądza od pozwanego W. B. (1) na rzecz powódki M. O. (1) kwotę 2.700,00 (dwóch tysięcy siedmiuset) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem kosztów zastępstwa procesowego udzielonego powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Powódka M. O. (1) w pozwie przeciwko W. B. (1) wniosła o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego – wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z 17 kwietnia 2000 r. wydanego w sprawie toczącej się pod sygnaturą akt I C 196/00 i opatrzonego klauzulą wykonalności na mocy postanowienia tego Sądu z 10 lipca 2000 r., zasądzającego na rzecz pozwanego W. B. (1) kwotę 2000,00 zł wraz z odsetkami liczonymi w stosunku dziennym 2% od 10 października 1998r. do 30 października 1998r. oraz w stosunku dziennym 3% od 31 października 1998r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, że nie brała udziału w postępowaniu przed Sądem w sprawie I C 196/00. Powódka zaprzeczyła również jakoby pozwany miał jej udzielić pożyczki w kwocie 2000 zł, wskazując jednocześnie, że pozwany we wskazanej sprawie nie przedłożył oryginału umowy. Powódka stwierdziła, że gdyby nie była pozbawiona możliwości udziału w sprawie to wyrok, którego pozbawienia wykonalności się domaga nie zapadłby. Powódka podała nadto, że aktualnie prowadzone jest przeciw niej postępowanie egzekucyjne, gdzie należność odsetkowa od kwoty 2000,00 zł wynosi 358 260,00 zł. Zdaniem powódki wyrok Sądu Rejonowego nie tylko jest niesprawiedliwy i godzi w jej interesy, lecz również został uzyskany za pomocą podstępu lub przestępstwa. Powódka wskazała, że wartość przedmiotu sporu wynosi 357 300,00 zł.

Pozwany W. B. (1) w odpowiedzi na pozew (k. 43 i n.) wniósł o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powódki zwrotu poniesionych przez pozwanego kosztów według norm przepisanych o ile takowe wystąpią oraz obciążenie pozwanej kosztami postępowania. W uzasadnieniu pozwany stwierdził, że celem działania powódki jest uchylenie się od zwrotu pożyczki, udzielonej na podstawie umowy z 10 października 1998 r. Powódka była powiadomiona przez Sąd o toczącym się postępowaniu i z własnego wyboru w nim nie uczestniczyła. Pozwany jako kłamstwo ocenił twierdzenie powódki, że nie zawarła z nim umowy pożyczki 2000,00 zł i nie otrzymała tej kwoty. Pozwany podkreślił, że autentyczność dołączonych do pozwu dokumentów, to jest oryginału umowy pożyczki, oryginału upomnienia z 30 grudnia 1998 r. wraz z dowodem nadania - nie budziła wątpliwości Sądu. Pozwany podał, że powódka od lat unika spłaty długu i prowadzonych przeciw niej egzekucji komorniczych, o których wie i wiedziała. Pozwany wskazał również na bezskuteczną próbę powódki uniemożliwienia egzekucji poprzez wniesienie skargi na czynności komornika, w której wskazała na rzekome przedawnienie roszczenia zasądzonego w wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z 17 kwietnia 2000 r.

Powódka w piśmie z 15 lutego 2016r. (k. 63 i n.) podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko oświadczając, że nie zawierała z pozwanym umowy pożyczki i nie podpisywała dokumentu przedłożonego przez pozwanego. Powódka zwrócił również uwagę, że Sąd Rejonowy w Szczecinie wydając wyrok zaoczny nie dysponował oryginałem umowy pożyczki, co wykazało prowadzone w tej kwestii postępowanie wyjaśniające.

Powódka wnosząc o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego podniosła zarzut przedawnienia, jako przesłankę uzasadniającą powództwo.

Wyrokiem z 15 września 2016 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, I Wydział Cywilny pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy stanowiący wyrok zaoczny z 17 kwietnia 2000 r. wydany przez Sąd Rejonowy w Szczecinie w sprawie I C 196/00, zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z 10 lipca 2000 r. w zakresie odsetek od kwoty 2000 zł w wysokości 3% w stosunku dziennym za okres od 18 kwietnia 2000 r. do 5 lutego 2007 r., oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zniósł pomiędzy stronami koszty postępowania i przyznał pełnomocnikowi powódki z urzędu tytułem wynagrodzenia od Skarbu Państwa - Sądowi Okręgowemu w Szczecinie kwotę 7 200 zł.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 28 września 1998 r. pozwany W. B. (1) zawarł z powódką M. O. (1) (wówczas B.) i jej ówczesnym mężem R. B. umowę przewłaszczenia - na zabezpieczenie pożyczki z 28 września 1998 r. kwoty 10 000 zł - nieruchomości gruntowej o powierzchni 1140 m² zabudowanej budynkiem mieszkalnym stanowiącym odrębny przedmiot własności, położonej w miejscowości C. gmina G.. Wskazana nieruchomość objęta była ustawową wspólnością małżeńską powódki i R. B..

W związku z działaniami podjętymi przez W. B. (1) powódka opuściła ww. nieruchomość.

Pozwany W. B. (1) powołując się na umowę pożyczki z 10 października 1998 r. w piśmie z 30 grudnia 1998 r. wezwał powódkę M. O. (1) (wówczas B.) do zapłaty 8 122,40 zł.

Sąd Rejonowy w Szczecinie w wyroku zaocznym z 17 kwietnia 2000 r. w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt I C 196/00 z powództwa W. B. (1) przeciwko M. B. (obecnie O.) zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 000,00 zł z odsetkami w wymiarze 2 % w stosunku dziennym od 10 października 1998 r. do 30 października 1998 r. oraz 3 % w stosunku dziennym od 31 października 1998 r. Nadto, Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda 160,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

W ocenie Sądu wierzytelność W. B. (1) wynikała z umowy pożyczki zawartej 10 października 2010 r.

W dniu 10 lipca 2000 r. Sąd Rejonowy w Szczecinie nadał ww. wyrokowi zaocznemu klauzulę wykonalności i wydał tak powstały tytuł wykonawczy powodowi W. B. (1).

W dniu 5 lutego 2010 r. wpłynął do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie R. W. wniosek egzekucyjny pozwanego W. B. (1) inicjując postępowanie egzekucyjne prowadzone pod sygnaturą Km 466/10 na podstawie tytułu wykonawczego – ww. wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z 17 kwietnia 2000 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z 10 lipca 2000 r.

Do 17 lipca 2013 r. w postępowaniu egzekucyjnym Km 466/10 Komornik sądowy wyegzekwował od powódki i przekazał pozwanemu jako wierzycielowi 3 215,55 zł w tym 182,58 zł tytułem kosztów poniesionych przez wierzyciela w egzekucji. Koszty poniesione przez wierzyciela w egzekucji wyniosły 83,22 zł.

Na dzień 9 września 2010 r. zaległość powódki według Komornika sądowego R. W. wynosiła 302 122,77 zł.

W dniu 4 lutego 2015 r. z wniosku W. B. (1) Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie L. W. prowadził przeciwko M. B. (obecnie O.) postępowanie egzekucyjne Km 121/15 na podstawie tytułu wykonawczego wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z 17 kwietnia 2000 r. wydanego w sprawie I C 196/00 i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z 10 lipca 2000 r.

Powódka, działając przez pełnomocnika, zwróciła się pismem z 24 marca 2015 r. do Prokuratora Generalnego z wnioskiem o możliwość podjęcia nadzwyczajnych środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym w sprawie objętej postępowaniem Sądu Rejonowego w Szczecinie prowadzonej pod sygn. akt I C 196/00. Powódka wskazała na szereg okoliczności wskazanego postępowania przed Sądem Rejonowym w Szczecinie, które w jej ocenie uzasadniają podjęcie wnioskowanego działania.

Dnia 31 marca 2015 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie, w sprawie ze skargi M. O. (1) na czynność Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin - Centrum w Szczecinie L. W. w postaci zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, zajęcia świadczenia z ubezpieczenia społecznego, zajęcia wierzytelności w sprawie o sygn. akt Km 121/15 z udziałem W. B. (1) postanowił oddalić skargę.

Powódka podniosła w skardze zarzut przedawnienia należności głównej. Wskazała również na poboczne okoliczności dotyczące powstania tytułu egzekucyjnego - wyroku zaocznego, to jest wskazanie przez W. B. (1) w sposób świadomy nieaktualnego miejsca zamieszkania M. O. (1) i brak oryginału umowy pożyczki.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy pozbawił tytuł wykonawczy wykonalności w zakresie odsetek od kwoty 2 000,00 zł w wysokości 3% w stosunku dziennym za okres od 18 kwietnia 2000 r. do 5 lutego 2007 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy wskazał, że spór dotyczył podstaw faktycznych i prawnych pozbawienia wykonalności w całości wyroku zaocznego z 17 kwietnia 2000 r. Sądu Rejonowego w Szczecinie wydanego w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt I C 196/00.

W ocenie Sądu pierwszej instancji z uwagi na treść żądania oraz przedstawione przez powódkę okoliczności faktyczne podstawę prawną powództwo znajduje w treści norm przepisów art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. regulujących powództwo opozycyjne. Zgodnie z tym przepisem dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne.

Powództwo opozycyjne zapewnia dłużnikowi merytoryczną obronę przed egzekucją poprzez możliwość kwestionowania w jego drodze zasadności lub wymagalności obowiązku stwierdzonego tym tytułem. Przedmiotem sporu w sprawach z powództwa z art. 840 k.p.c. jest wykonalność tytułu wykonawczego. Wyrok pozbawiający tytuł wykonawczy wykonalności (w całości lub w określonej części) uniemożliwia (odpowiednio) egzekucję na podstawie takiego tytułu. Powództwo z art. 840 k.p.c. ma charakter powództwa zmierzającego do wydania wyroku konstytucyjnego. Wyrok taki przekształca istniejący dotąd między stronami stosunek prawny, przy czym wyrok wydany na tle art. 840 k.p.c. działa *ex nunc*. Powództwo opozycyjne stanowi środek obrony przed egzekucją i dlatego powód w pełni osiąga cel związany z tym powództwem, jeżeli uzyska orzeczenie stwierdzające, iż tytuł został pozbawiony wykonalności. Dla obrony jego praw nie zachodzi zatem potrzeba ustalenia, w jakiej dacie nastąpiło wygaśnięcie zobowiązania. Celem powództwa opozycyjnego nie jest ustalenie wcześniejszej daty utraty przez tytuł wykonawczy wykonalności. Wystarczy tu data uprawomocnienia się wyroku. W rezultacie zasadność powództwa z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości ocenia się według stanu rzeczy w chwili orzekania (vide uchw. SN z 30.3.1976 r., III CZP 18/76, OSNC 1976, Nr 9, poz. 195).

Powódka M. O. (1) była uprawniona do wytoczenia powództwa o pozbawienie ww. tytułu wykonawczego wykonalności z uwagi na fakt, że została w jego treści wskazana jako dłużnik. Również pozwany został wskazany prawidłowo, gdyż tytuł wykonawczy wskazuje go jako wierzyciela.

Sąd Okręgowy wskazał, że treść art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. wskazuje na zdarzenie materialnoprawne, z którym łączy się powstanie, zmiana albo wygaśnięcie stosunku cywilnoprawnego, nie zaś takie zdarzenie, które czyni egzekucję niemożliwą. Z tej perspektywy istotnym zdarzeniem w niniejszym procesie jest przede wszystkim podniesiony zarzut przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym (art. 117 § 2 k.c.). Roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również roszczenie stwierdzone ugodą zawartą przed sądem albo przed sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd, przedawnia się z upływem 10 lat, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenia okresowe należne w przyszłości ulega przedawnieniu trzyletniemu (art. 125 § 1 k.c.). Zawarte w art. 125 § 1 k.c. wyliczenie podstaw wydłużenia terminu przedawnienia do 10 lat jest wyczerpujące. Przedawnienie roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu uzasadnia niewystąpienie z zażaleniem na nadanie klauzuli wykonalności, lecz wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego na podstawie art. 840 § 1 k.p.c. (post. Sądu Najwyższego z 18 marca 1971 r., I CZ 110/70, Legalis). Sąd podkreślił, że podniesiony przez powódkę w niniejszym procesie zarzut przedawnienia dotyczył całego roszczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że tytuł egzekucyjny którego pozbawienia wykonalności żąda powódka powstał 17 kwietnia 2000 r. Klauzula wykonalności została nadana wyrokowi zaocznemu 10 lipca 2000 r. Sąd nie dysponuje szczegółową

informacją dla ustalenia, kiedy pozwany wniósł powództwo inicjujące przed Sądem Rejonowym w Szczecinie postępowanie w sprawie I C 196/00. Okoliczność ta nie ma jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Bieg terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z umowy pożyczki z 10 października 1998 r., na którą powołał się pozwany w niniejszym procesie, został bowiem przerwany wniesieniem powództwa w 2000 roku. Okoliczności te wynikają wprost z treści dowodu w postaci wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Szczecinie z 17 kwietnia 2000 r. w sprawie I C 196/00 opatrzonego klauzulą wykonalności z 10 lipca 2000 r.

W ocenie Sądu I instancji z dowodu w postaci pisma z 6 września 2016 r. Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie R. W. wynika, że wniosek egzekucyjny pozwanego wraz z ww. tytułem wykonawczym wpłynął do kancelarii Komornika sądowego 5 lutego 2010 r. Po przerwaniu biegu terminu przedawnienia wniesieniem przez W. B. (1) powództwa przeciwko M. O. (1), termin 10 lat rozpoczął bieg od daty uprawomocnienia się wyroku zaocznego z 17 kwietnia 2000 r. Składając wniosek egzekucyjny 5 lutego 2010 r. W. B. (1) uczynił to przed upływem 10 - letniego terminu przedawnienia. Nie ulega również wątpliwości w kontekście treści art. 123 § 1 pkt 1 k.c., że złożenie wniosku egzekucyjnego przerwało bieg terminu przedawnienia roszczenia głównego wskazanego w tytule wykonawczym, to jest 2000 zł i roszczenie to nie jest przedawnione.

Sąd zwraca jednak uwagę, że zasadniczą część egzekwowanego roszczenia stanowiły odsetki od kwoty 2 000,00 zł. Z pisma z 4 lutego 2015 r. Komornika sądowego L. W. wynika, że na dzień 4 lutego 2015 r. była to kwota 357 300 zł. Jak wynika z art. 125 § 1 zd. 2 k.c. termin przedawnienia roszczeń okresowych wynosi 3 lata. Sąd wyjaśnia, że określony w art. 125 § 1 k.c. dziesięcioletni termin przedawnienia ma zastosowanie do stwierdzonych wyrokiem roszczeń o odsetki za opóźnienie, których termin wymagalności upłynął do czasu wyrokowania. Trzyletniemu przedawnieniu ulegają stwierdzone wyrokiem roszczenia o odsetki za opóźnienie, których termin wymagalności nastąpił po zapadnięciu orzeczenia. W dniu 5 lutego 2010 r. pozwany złożył skutecznie wniosek egzekucyjny co oznacza, że w konsekwencji zastosowania art. 125 § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 112 k.c. odsetki za okres trzech lat wstecz od daty 5 lutego 2010 r. to jest od 5 lutego 2007 r. nie uległy przedawnieniu, przy czym przedawnienie to nie obejmowało odsetek zapadłych do dnia wyrokowania, a zatem odsetki za okres przed 5 lutego 2007 r. do 18 kwietnia 2000 r. przedawniły się i w tym zakresie zarzut przedawnienia, podniesiony przez powódkę, okazał się skuteczny. Postępowanie egzekucyjne Km 466/10 wszczęte 5 lutego 2007 r. zostało zakończone 17 lipca 2013 r. Z pisma z 4 lutego 2015 r. Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin Centrum w Szczecinie L. W. wynika, że z wniosku W. B. (1) w oparciu o ww. tytuł wykonawczy wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne prowadzone pod sygnaturą akt Km 121/15. Doszło zatem do kolejnego przerwania biegu trzyletniego terminu przedawnienia roszczenia odsetkowego jaki rozpoczął się po 17 lipca 2013 r. Fakt ten potwierdza prawidłowość ustalenia, że od 5 lutego 2007 r. roszczenie o odsetki nie jest przedawnione.

Powództwo opozycyjne z art. 840 k.p.c. zasadniczo jest pozbawione obostrzeń co do terminu jego wytoczenia; może być wytoczone po nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności i tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego w całości lub w określonej jego części. Dłużnik traci możliwość wytoczenia powództwa opozycyjnego z chwilą wyegzekwowania świadczenia objętego tytułem wykonawczym w całości lub w określonej części w odniesieniu do już wyegzekwowanego świadczenia (vide uzasad. post. Sądu Najwyższego z 30.5.2014 r., II CSK 679/13, Legalis). Powództwo to jest więc niedopuszczalne w części, w której wykonalność tytułu wykonawczego wygasła na skutek jego zrealizowania. W związku z postępowaniem w sprawie Km 466/10 wyegzekwowana została kwota 3 215,55 zł. Sąd wskazuje jednak, że powódka ograniczyła żądanie pozwu do kwoty wskazanej w kolejnym postępowaniu egzekucyjnym, to jest Km 121/15. Wyegzekwowana kwota w postępowaniu Km 466/10 nie ma zatem znaczenia dla niniejszego postępowania i nie uzasadnia oddalenia powództwa w tym zakresie.

Sąd Okręgowy podkreśla, że zadaniem powództwa opozycyjnego nie jest weryfikacja prawidłowości prawomocnego orzeczenia, które – w braku odmiennych unormowań – wiąże sąd rozpoznający to powództwo. Powództwo opozycyjne przewidziane w art. 840 k.p.c. nie prowadzi do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym. Podstawą tego powództwa nie jest bowiem właściwa dla środka zaskarżenia wadliwość orzeczenia sądowego, będącego składnikiem tytułu wykonawczego. W związku z tym na podstawie art. 840 k.p.c. nie jest dopuszczalna merytoryczna zmiana uprzednio wydanego

prawomocnego orzeczenia. Podważenie prawomocnego orzeczenia może nastąpić w trybie nadzwyczajnego środka zaskarżenia (vide wyr. SN z 12.12.1972 r., II PR 372/72, OSP 1973, Nr 11, poz. 222). W żadnym wypadku wyrok uwzględniający powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności nie zmienia treści orzeczenia sądowego stanowiącego element składowy tytułu wykonawczego.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy jako nietrafne ocenił wszystkie te argumenty powódki, które zmierzały do wykazania nieprawidłowości w postępowaniu I C 196/00 przed Sądem Rejonowym w Szczecinie.

Sąd zwraca również uwagę na fakt, że do podstaw powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności nie należy nadużycie prawa z art. 5 k.c. Za dopuszczalne należy jednak uznać podniesienie takiego zarzutu w ramach podstaw tego powództwa enumeratywnie wymienionych w art. 840 § 1 pkt 1–3 (E. Wengerek, *Przeciwegzekucyjne powództwa dłużnika*, s. 128–130; tenże, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, s. 138–140; W. Siedlecki, w: Z. Resich, W. Siedlecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II*, Warszawa 1976, s. 1183; tenże, *Realizacja ochrony cywilnoprawnej jednostki w postępowaniu egzekucyjnym*, ZN UJ 1979, Nr 85, s. 84 i n.; A. Marciniak, *Głosa do wyr. SN z 27.1.1999 r., II CKN 151/98, PS 2000, Nr 4, s. 140 i n.*). Opinie o możliwości pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności z powołaniem się na art. 5 k.c. kilkakrotnie wyrażał Sąd Najwyższy (vide orz. SN z 19.4.1955 r., II CZ 54/54, OSNCK 1956, Nr 2, poz. 38 i z 7.5.1955 r., IV CR 395/55, OSN 1956, Nr 2, poz. 39; uchw. SN z 6.7.1970 r., III CZP 46/70, OSNC 1971, Nr 2, poz. 23). Szersze uogólnienie zawiera teza sformułowana przez Sąd Najwyższy w wyr. z 27 stycznia 1998 r. (II CKN 151/98, OSNC 1999, Nr 7–8, poz. 134), zgodnie z którą art. 5 k.c. nie może stanowić skutecznej podstawy trwałego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności. Uogólnienie to należy uznać za co najmniej dyskusyjne, na co wskazuje doktryna prawa (vide A. Marciniak, *Głosa do wyr. SN z 27.1.1999 r., s. 143 i T. Justyński, Głosa do wyr. z 27.1.1999 r., II CKN 151/98, PS 2001, Nr 2, s. 145 i n.*).

Sąd wskazuje, że powódka reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika nie podniosła w niniejszej sprawie zarzutu nadużycia prawa opartego na treści normy art. 5 k.c. Wskazywane przez powódkę okoliczności dotyczące powstania zadłużenia oraz zachowania pozwanego nie zostały skonkretyzowane w ramach skutecznego zarzutu procesowego. Wyraźnie zmierzały natomiast do podważenia prawidłowości postępowania sądowego I C 196/00 przed Sądem Rejonowym w Szczecinie, co było w ocenie Sądu działaniem niecelowym w kontekście norm przepisu art. 840 § 1 k.p.c.

Ustalenia faktyczne i rozważania Sąd oparł w niniejszej sprawie na podstawie dowodów z dokumentów szczegółowo wskazanych przy stanie faktycznym oraz dowodach osobowych, to jest zeznaniach świadka E. O. i przesłuchaniu stron.

Powódka wyraźnie kwestionowała treść dowodu z dokumentów w postaci kserokopii umowy pożyczki z 10 października 1998 r. Podobne zastrzeżenia miała do wezwania do zapłaty w piśmie z 30 grudnia 1998 r. Zastrzeżenia powódki co do wskazanych dowodów przekładały się na sprzeciw, jaki wyrażała w toku niniejszego procesu w stosunku do wyroku zaocznego z 17 kwietnia 2000 r. Nie powtarzając wcześniej przedstawionych argumentów, stwierdzić należało, że ocena prawdziwości tych dowodów nie miała znaczenia dla niniejszego postępowania w związku z jednoznaczną treścią przedłożonego tytułu wykonawczego. Tym samym dowody, jakie w tym celu przedstawiała powódka, w szczególności dowód z zeznań świadka E. O. okazały się w zasadniczej części nieprzydatne do ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Pozostałe dowody z dokumentów nie były wyraźnie kwestionowane przez strony. Sąd zwraca przy tym uwagę, że w zasadniczej części są to dowody z dokumentów urzędowych (tytuł wykonawczy, pisma komorników sądowych), które na mocy art. 244 § 1 k.p.c. objęte są domniemaniem prawdziwości tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Sąd stwierdza, że strony nie przedstawiły uzasadnionych zarzutów do treści dowodów z dokumentów, które mogłyby skutecznie podważyć ich wiarygodność, a treść dokumentów jest jednoznaczna, logiczna i spójna. Na tej podstawie Sąd ocenia dowody z dokumentów jako wiarygodne.

W ocenie Sądu twierdzenia stron w zakresie, w jakim dotyczyły okoliczności istotnych dla sprawy, a więc z wyłączeniem tych które odnosiły się do powstania samego tytułu egzekucyjnego, ocenić należy jako wiarygodne. Ocena taka opiera się na fakcie, że treść tych dowodów koresponduje z dowodami z dokumentów.

Z uwagi na powyższe Sąd pierwszej instancji orzekł, jak w punktach pierwszym i drugim wyroku.

Powódka była reprezentowana przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Wynagrodzenie pełnomocników przy wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie wynosi 7200 zł i w przypadku powódki podlegało powiększeniu o wartość podatku VAT (23%) zgodnie z § 6 pkt 6 oraz z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z ustanowionego z urzędu. Z uwagi na to Sąd orzekł, jak w punkcie trzecim sentencji wyroku. Powódka wygrała częściowo. Wynik procesu jest taki, że należało uznać, iż każda ze stron utrzymała się w zbliżonym do siebie zakresie ze swoimi żądaniami. Z tej przyczyny Sąd kierując się normą ww. art. 100 k.p.c. zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania w sprawie, o czym orzekł w punkcie czwartym sentencji wyroku.

Powódka M. O. (1) wniosła apelację od powyższego wyroku.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

I. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

a) art. 5 poprzez przyjęcie, że powódka nie skonkretyzowała okoliczności uzasadniających jego zastosowanie, a a tym samym w sposób niewystarczający wykazała zasadność swoich roszczeń,

II. uchybienia procesowe mające wpływ na wynik sprawy, polegające na naruszeniu przepisów postępowania, a mianowicie :

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie dyrektyw zasady swobody sędziowskiej w ocenie następujących dowodów z dokumentów załączonych do pozwu na potwierdzenie zasadności roszczeń, poprzez przyjęcie iż nie stanowią one wystarczającej dokumentacji pozwalającej na stwierdzenie zasadności powództwa, a nadto dokonanie nieuprawnionej oceny materiału dowodowego zaprezentowanego przez powódkę.

Wskazując na powyższe zarzuty apelacji, powódka wnosi o:

1) zmianę wyroku i pozbawienie wykonalności tytuł wykonawczy stanowiący wyrok zaoczny z dnia 17 kwietnia 2000 r. wydany przez Sąd Rejonowy w Szczecinie w sprawie IC 196/00, w całości tj. w zakresie objętym pkt. 2 zaskarżenia licząc za okres od dnia 6 lutego 2007 r.,

2) zasądzenie od pozwanej kwoty zgodnej z żądaniem pozwu wraz z odsetkami oraz przyznanie pełnomocnikowi powódki ustanowionemu z urzędu kosztów postępowania za II instancje w kwocie 10.800,00 zł powiększonej o podatek VAT tj. na podstawie § 22 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego w urzędzie, tj. na podstawie § 8 pkt. 7 w związku z § 16 ust. 1 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego w urzędzie.

W uzasadnieniu apelacji powódka zawarła rozwinięcie zarzutów stawianych zaskarżonemu orzeczeniu.

Powódka wskazała, że wyrokiem z 15 września 2016 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, I Wydział Cywilny oddalił w pkt. 2 wyroku częściowo powództwo o pozbawienie tegoż wyroku zaocznego klauzuli wykonalności. Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał, że powództwo podlega częściowo oddaleniu, uznając że zgodnie z dyspozycją art 125

§ zd. 2 k.c. termin przedawnienia świadczeń okresowych wynosi 3 lata, zaś powódka nie wykazała i nie uzasadniła należycie nadużycia prawa jako zarzutu opartego o treść normy art. 5 k.c.

Z takim stanowiskiem Sądu nie zgadza się strona powodowa. Niewątpliwie w przedmiotowej sprawie istota powództwa jest roszczenie o pozbawienie klauzuli wykonalności prawomocnego wyroku zaocznego. W opisaney sprawie Pani (...)powzięła informację o istnieniu w obrocie prawnym wyroku zaocznego dysponując zawiadomieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin - Centrum L. W. (KM 121/15) o wszczęciu egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku zaocznego wydanego przez Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział I Cywilny w dniu 17 kwietnia 2000 r. - sygn. akt: I C 196/00.

W postępowaniu przed Sądem w sprawie I C 196/00 skarżąca nie brała udziału. Po zapoznaniu się ze zarchiwizowaną przez Sąd dokumentacją w sprawie oraz na podstawie oświadczeń Pani M. O. (1) ustalono co następuje. Pozwem z dnia 8 stycznia 1999 roku powód W. B. (1) wystąpił z powództwem o zapłatę przeciwko M. O. (1) (wówczas B.) tytułem rzekomo udzielonej przez lombard powoda pożyczki w kwocie 2 000,00 zł wraz z odsetkami 2 % w stosunku dziennym od dnia 10 października 1998 roku, do dnia 30 października 1998 roku, oraz odsetkami 3% w stosunku dziennym od dnia 31 października 1998 roku do dnia zapłaty.

Powódka nie brała udziału w postępowaniu, ponieważ wskazany przez pozwanego adres był istotnie jeszcze jej adresem zameldowania, ale dotyczył lokalu, z którego została uprzednio przez powoda eksmitowana. W ocenie skarżącej pozwany świadomie wskazał wyżej opisany adres, a doręczenia dokonywane przez Sąd albo pozostawały w aktach jako nieodebrane ze skutkiem doręczenia, lub przyjmowane przez bliżej nie określonych domowników z podpisem (...). Po zapoznaniu się z fotokopią akt powódka nie przypominała sobie faktu, aby kiedykolwiek podpisywała taką korespondencję sądową o czym zeznała przed sądem I-instancji.

Wyjaśnienia wymaga także fakt, z jakiej przyczyny Pani G. została wyrzucona przez W. B. (1) z zajmowanej nieruchomości. Otóż wedle złożonych przez nią wyjaśnień w tamtym czasie pozostawała w związku małżeńskim z R. B., któremu W. B. (1) udzielił pożyczki. Jej spłata zabezpieczona została własnością nieruchomości w C., gmina G.. W związku z nie wywiązaniem się przez małżonka mojej mandantki ze spłaty ww. pożyczki, W. B. (1) eksmitował Panią M. oraz jej męża z domu w C.. W. B. (1) nie dysponował żadnym wyrokiem eksmisyjnym, ani zasądającym zwrot pożyczki. Najpierw odciął media, tj. wodę i prąd, a potem nachodził ww. w domu strasząc różnymi konsekwencjami o charakterze tzw. „siłowym”. Potrafił zapytać, czy Pani M. nie martwi się tym, że dzieci wracają same ze szkoły. W tej sytuacji powódka i jej mąż podpisali akt notarialny przekazania nieruchomości. Jednocześnie tytułem tzw. „odstępnego” wręczył M. O. (1) (ówczesnej B.) kwotę 2 000,00 zł, wskazując iż będzie miała za co się gdzieś urządzić.

Kwota 2 000,00 zł nigdy nie była żadną pożyczką, powódka nigdy z W. B. (1) żadnej umowy pożyczki nie zawierała. W. B. (1) występując do Sądu z powództwem o zapłatę w pozwie wskazał, iż załącza oryginał umowy pożyczki,

Z akt sprawy jasno wynika, że Sąd po przyjęciu pozwu i zweryfikowaniu zawartości dokumentowej ustalił, iż owego dokumentu wśród załączników nie ma. Zobowiązał wówczas W. B. (1) do jego przedłożenia, ten natomiast wskazywał, na fakt załączenia go do pozwu. W sprawie przeprowadzono postępowanie wyjaśniające. Znamienna pozostaje treść pisma wyjaśniającego, skierowanego do Prezesa Sądu Rejonowego w Szczecinie, sporządzonego przez Przewodniczącą I Wydziału Cywilnego SSR Małgorzatę Czerwińską z 7 lipca 1999 r. w którym to jednoznacznie wskazano, iż w momencie dostarczenia pozwu umowy pożyczki przy nim nie było, i dokument ten nie mógł zaginąć.

Z uwagi na powyższe okoliczności, o ile powódka nie zostałaby pozbawiona możliwości udziału w sprawie, niewątpliwym jest iż nie zapadłby wyrok nakazujący jej zapłatę żądanej przez W. B. (1) kwoty. Na marginesie należy nadmienić, że z protokołów rozpraw wynika, iż W. B. (1) także na terminy rozpraw nie stawił się, nieobecność zatem Sąd nie dokonał żadnych innych ustaleń na podstawie zeznań.

O ile nieobecność W. B. (1) nie stanowiła negatywnie dla sprawy, o tyle nieobecność powódki w toku postępowania oraz domniemanie odbioru korespondencji przyjęte na podstawie znajdujących się w aktach sprawy zwrotek stanowiła wypełnienie przesłanek ustawowych do wydania wyroku zaocznego, który w sprawie zapadł. A zatem wyrokiem

zaocznym z 17 kwietnia 2000 r. Sąd Rejonowy w Szczecinie, I Wydział Cywilny (sygn. akt: I C 196/00) zasądził od pozwanej M. B. (obecnie G.), zgodnie z żądaniem pozwu kwotę 2 000,00 złotych wraz z odsetkami w wysokości 2 % dziennie od 10 października 1998 r. do 30 października 1998 r. oraz 3 % w stosunku dziennym od 31 października 1998 r. Sąd zasądził na rzecz powoda kwotę 160 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

Aktualnie, z powołaniem na powyższy tytuł wykonawczy Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie L. W. prowadził egzekucję z wniosku wierzyciela pod sygnaturą Km 121/15. Należności opiewają na kwoty: należności głównej - 2 000,00 zł., odsetki na dzień 20 lutego 2015 roku - 358 260,00 złotych (!) oraz koszty procesu i egzekucji - 258,18 złotych. W postępowaniu egzekucyjnym wierzyciel prawidłowo wskazał dane dłużnika.

Powyższy wyrok w opisanym stanie faktycznym nie może ostać się w obrocie prawnym. Wartość należności głównej obciążonej odsetkami we wskazanej w wyroku wysokości stanowią klasyczny przykład zakazanej lichwy. Tak określone odsetki są sprzeczne ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa i zasadami współżycia społecznego.

Najistotniejszym elementem sprawy, dodatkowo uzasadniającym zastosowanie art. 5 k.c. akt, iż oczywiście egzekwowany wyrok jawi się jako niesprawiedliwy godzący w interes prawny powódki, ale przede wszystkim iż został uzyskany za pomocą podstępu lub przestępstwa. Zgodnie z pkt. 2 postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r. (III CKN 366/01) „powołanie się na obrazę art. 233 § 1 k.p.c. jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy ocena dowodów okazała się rażąco wadliwa albo w sposób oczywisty biedna, przy czym skarżący może posługiwać się wyłącznie argumentami jurydycznymi, wskazującymi że Sąd drugiej instancji rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy”.

Dodatkowo należy podnieść, iż zgodnie z poglądem wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego przepis art. 233 § 1 k.p.c. nakłada na Sąd orzekający obowiązek: wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności, wskazania jednoznacznego kryterium oraz argumentacji pozwalającej wyższej instancji i skarżącemu na weryfikację dokonanej oceny w przedmiocie uznania dowodu za wiarygodny bądź jego zdyskwalifikowanie, przytoczenia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia dowodów, na których sąd się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności.

W ocenie skarżącej przedmiotowej sprawie Sąd pominął okoliczności, na jakich powódka oparła swoje stanowisko procesowe. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według swego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Jednak ta ocena sędziowska nie może mieć charakteru dowolnego, co gwarantują pewne rozwiązania proceduralne. Przepis art. 233 § 1, przy uwzględnieniu treści art. 328 § 2 k.p.c., nakłada na sąd orzekający obowiązki: po pierwsze - wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, po drugie uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, po trzecie - skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności, po czwarte - wskazania jednoznacznego kryterium oraz argumentacji pozwalającej - wyższej instancji i skarżącemu - na weryfikację dokonanej oceny w przedmiocie uznania dowodu za wiarygodny bądź też jego zdyskwalifikowanie, po piąte - przytoczenia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia dowodów, na których sąd się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności (wyrok SN z 29.9.2000 r., V CKN 94/00, Legalis).

Ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Ustalenia faktyczne dokonane na podstawie tak ocenionych dowodów nie mogą wykazywać błędów tak faktycznych, tzn. nie

mogą być sprzeczne z treścią dowodów, jak i logicznych (błędnosci rozumowania i wnioskowania) (wyrok SA w Szczecinie z 20.11.2007 r., III AUa 598/07, niepublikowane). Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, sąd ma obowiązek wyprowadzenia z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych. Reguła ta, współokreślająca granice swobodnej oceny dowodów, nie będzie zachowana, jeżeli wnioski wyprowadzone przez sąd przy ocenie dowodów nie układają się w logiczną całość zgodną z doświadczeniem życiowym, lecz pozostają ze sobą w sprzeczności, a także gdy nie istnieje logiczne powiązanie wniosków z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym (wyr. SN z 9.12.2009 r., IV CSK 290/09, Legalis).

Komentowany przepis, pozostawiając sądowi ocenę wiarygodności i mocy dowodów według własnego przekonania, nie tylko nie zabrania, lecz nawet zakłada włączenie w skład tej oceny takich niewymiernych elementów, jak zachowanie się stron i świadków w czasie składania zeznań, ich reakcję na dowody przeciwnie, ocenę pobudek skłaniających do zmiany zeznań. Ocena ta musi być dokonana na podstawie wszechstronnego rozważenia materiału zebranego w toku sprawy. Jednak swobodna ocena dowodów nie sięga tak daleko, aby np. sąd - wbrew treści jedynych uzyskanych w sprawie dowodów - mógł sprawę rozstrzygnąć wyłącznie na podstawie doświadczenia zdobytego na tle rozpoznawania innych podobnych spraw (wyrok SN z 22.4.1964 r., III PU 36/63, OSNCP 1965, Nr 1, poz. 16). Należy podkreślić, że wszelkie wyłączenia i wyjątki od określonej w art. 233 § 1 k.p.c. zasady samodzielności i niezawisłości sądu w dokonywaniu ocen materiału dowodowego należy interpretować zawężająco. Przepis art. 233 § 1 k.p.c. przyznaje sądowi swobodę w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zarzut naruszenia tego uprawnienia tylko wtedy może być uznany za usprawiedliwiony, jeżeli sąd zaprezentuje rozumowanie sprzeczne z regułami logiki bądź z doświadczeniem życiowym. Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie (postanowienie SN z 23.1.2001 r., IV CKN 970/00, Legalis).

Na marginesie należy podnieść, iż uzasadnieniem dla zaprezentowanej obecnie jak również przed Sądem I instancji argumentem uzasadniającym zastosowanie art 5 k.c. w kontekście działań podejmowanych przez pozwanego wobec powódki jest fakt, iż został on tymczasowo aresztowany pod zarzutami dotyczącymi prowadzonej działalności pożyczkowej na szkodę beneficjentów udzielanych pożyczek wedle opisanego proceduru.

Apelacja pozwanego W. B. (1) została odrzucona postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie, I Wydział Cywilny z 28 grudnia 2016 r. (k. 156).

W dniu 14 kwietnia 2017 r. działając na postawie art. 7 k.p.c. i art. 60 k.p.c. do postępowania wstąpił Prokurator Prokuratury Okręgowej (k. 179).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powódki M. O. (1) w przeważającym zakresie okazała się zasadna.

Sąd I instancji na podstawie przedstawionego przez strony materiału dowodowego w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny w sprawie. Apelacja okazała się uzasadniona w zakresie w jakim zarzuca przyjęcie przez ten Sąd, że powódka nie skonkretyzowała okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 5 k.c.

Przed przystąpieniem do analizy zasadności zarzutów apelacji należy zwrócić uwagę, że przedmiotem postępowania przez Sądem I instancji było rozstrzygnięcie o powództwie przeciwegzekucyjnym (opozycyjnym), które w przeciwieństwie do skargi o wznowienie postępowania (art. 412 § 2 k.p.c.) nie może prowadzić do wzruszenia ustaleń stojących za prawomocnym orzeczeniem ani do wydania odmiennego rozstrzygnięcia co do roszczenia istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy. Ponieważ zasadnicza część zarzutów podnoszonych w apelacji dotyczy okoliczności faktycznych poprzedzających wydanie przez Sąd Okręgowy w Szczecinie wyroku zaocznego z 17 kwietnia 2000 r. (sygn. I C 196/00) należy wskazać na ugruntowane w judykaturze oraz nauce prawa procesowego stanowisko, że z chwilą uprawomocnienia się wyroku dochodzi do prekluzji materiału faktycznego sprawy, w której został on wydany. Oznacza to, że jeżeli określone okoliczności i oparte na nich zarzuty lub wypływające z nich wnioski istniały i dały się

sformułować w chwili zamknięcia rozprawy, lecz strona skutecznie ich nie podniosła lub nie przytoczyła, w związku z czym nie zostały spożytkowane przez sąd przy wydawaniu wyroku, podlegają prekluzji, czyli - jak to określono w orzecznictwie - wykluczającemu działaniu prawomocności. Prekluzyjny skutek prawomocności oraz powagi rzeczy osądzonej odpowiada założeniu, że strona jest zobowiązana przedstawiać w toku postępowania wszystkie fakty i twierdzenia istotne dla rozstrzygnięcia sprawy oraz podnosić wszystkie przysługujące jej zarzuty, pod rygorem bezpowrotnej utraty tej możliwości i to niezależnie od tego, czy ponosi winę w zaniechaniu ich przedstawienia bądź podniesienia. Ustawodawca tylko wyjątkowo dopuszcza powoływanie się po uprawomocnieniu wyroku na okoliczności faktyczne występujące przed jego wydaniem. Takim wyjątkiem jest skarga o wznowienie postępowania ob *noviter reperta*, przysługująca w razie wykrycia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 k.p.c.). Powództwo przeciwegzekucyjne nigdy nie należało do wyjątków przełamujących zasadę prekluzji łączonej z prawomocnością materialną. Prawnodogmatyczny wzorzec tego powództwa przewiduje pozbawienie wykonalności orzeczenia opatrzonego klauzulą wykonalności, a nie ugodzenie w jego prawomocność i podważenie jego treści. W związku z tym podstawą tego powództwa mogą być wyłącznie twierdzenia wskazujące, że po zamknięciu rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku nastąpiły okoliczności, wskutek których zobowiązanie dłużnika wygasło z powodu wykonania lub z innych przyczyn albo nie może być egzekwowane. Nie mogą być natomiast podstawą powództwa opozycyjnego zarzuty skierowane przeciwko orzeczeniu, zmierzające do zmiany jego treści (por. uchwała Sądu Najwyższego z 23 maja 2012 r., III CZP 16/12, OSNC 2012/11/129 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 15 listopada 2012 r., V CSK 541/11 i 12 października 2016 r., II CSK 489/16).

Powódka trafnie zarzuca w apelacji, że Sąd I instancji nieprawidłowo przyjął, że nie skonkretyzowała okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 5 k.c., w tym samym w sposób niewystarczający wykazała zasadność swoich roszczeń. W odniesieniu do zastosowania art. 5 k.c. należy jednak wskazać, że zgodnie z ugruntowanym poglądem ten przepis nie może stanowić samodzielnej podstawy powództwa, co oznacza, że bezpośrednio na jego podstawie nie można oprzeć żądań. Podstawę taką stanowią inne przepisy prawne, których przesłanki zostały spełnione w związku z zaistnieniem nadużycia prawa. W przypadku powództwa opozycyjnego podstawą tą jest art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Musiałaby zatem zachodzić sytuacja, w której po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie nie może być aktualnie egzekwowane. Zobowiązanie nie mogłoby być egzekwowane, ponieważ byłoby to w danym momencie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2002 r., II CKN 943/00). Takim zdarzeniem na które powódka zwracała uwagę od początku postępowania i które nie zostało należycie ocenione przez Sąd Okręgowy jest brak możliwości zaspokojenia roszczenia na skutek żądania wygórowanych odsetek w wysokości 3 % dziennie. Powyższa okoliczność ma charakter bezsporny. W rezultacie pomimo, że roszczenie główne to kwota 2 000,00 zł, odsetki od tej kwoty na dzień 20 lutego 2015 r. urosły do 358 260,00 zł. Zastrzeżenie wygórowanych odsetek nie jest zagadnieniem nowym. Także przed wejściem w życie przepisów ograniczających maksymalną stopę odsetkową Sąd Najwyższy zwracał uwagę na obowiązek oceny, czy zastrzeżone odsetki mają uzasadnienie, w szczególności w wysokości inflacji czy zyskach osiągniętych w ramach normalnej rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej. W orzecznictwie zwraca się uwagę na celowość oceny wysokości odsetek w świetle obowiązku układania stosunków prawnych w sposób nie naruszający zasad współżycia społecznego. Przyjmuje się, że postanowienia umowy zastrzegające rażąco wygórowane odsetki są nieważne co do nadwyżki - w takiej części, w jakiej zasady współżycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów (art. 353¹ k.p.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.p.c.) (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 85/00, OSP 2001/3/48, Biul.SN 2000/12/6, z dnia 8 stycznia 2003 r., II CKN 1097/00, OSNC 2004/4/55, OSP 2004/4/52, Wokanda 2003/9/6, Biul.SN 2003/7/9, M.Prawn. 2003/19/891, z dnia 27 listopada 2003 r., III CK 152/02, z dnia 23 czerwca 2005 r., II CK 742/04, z dnia 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07).

Niewątpliwie odsetki za opóźnienie w wysokości 3 % w stosunku dziennym są rażąco wygórowane albowiem nie odpowiadają żadnej z funkcji jakie można im przypisać w ramach umowy pożyczki. Odsetki za opóźnienie stanowią rodzaj wynagrodzenia dla wierzyciela za korzystanie z jego pieniędzy, spełniają funkcję waloryzacyjną, tzn. służą zniweczeniu skutków obniżenia siły nabywczej pieniądza oraz powinny motywować dłużnika do spłaty zobowiązania. W Polsce w okresie zawierania umowy na którą powołuje się pozwany oraz później przeciętny wzrost cen był odległy

od 3 % dziennie. Odsetki w tej wysokości nie znajdują także uzasadnienia w zyskach osiągniętych w ramach normalnej, rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej. Przede wszystkim jednak są sprzeczne z ich funkcją motywacyjną, albowiem przy takiej wysokości odsetek dłużnik staje się niewypłacalny a spłata zadłużenia jest po prostu niemożliwa. Wyrazem dostrzeżenia tego problemu przez ustawodawcę było wprowadzenie z dniem 20 lutego 2006 r. przepisów o odsetkach maksymalnych, które jednak miały zastosowanie tylko do czynności prawnych dokonanych po tej dacie.

W kontekście przesłanek powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. należy wskazać, że odsetki za opóźnienie w spłacie pożyczki są świadczeniem okresowym, które narasta codziennie. Nawet zatem w sytuacji, gdyby powódka mogła dokonać spłaty w krótkim okresie po wydaniu wyroku, to wskazywany w pozwie stan niewypłacalności jest już tym zdarzeniem w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., które nastąpiło po powstaniu tytułu egzekucyjnego, w następstwie czego zobowiązanie nie może być egzekwowane. Z uwagi na wysokość odsetek stan niewypłacalności należy ocenić jako trwałe i niewątpliwie wynikający z naliczania rażąco wygórowanych (lichwiarskich) odsetek 3 % w stosunku dziennym, które w sposób oczywisty są sprzeczne z ograniczającymi swobodę umów zasadami współżycia społecznego. Przy ocenie zakresu w jakim powyższe odsetki były sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i w jakim zakresie powinny ulec obniżeniu (art. 353¹ k.p.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.p.c.) Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że 20 lutego 2006 r. weszły w życie przepisy ustawy z 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 157, poz. 1316 z 2005 r.), które wprowadziły w art. 359 § 2¹ k.c. pojęcie „odsetek maksymalnych” wynikających z czynności prawnej, które w stosunku rocznym nie mogły przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Z kolei od 1 stycznia 2016 r. obowiązują przepisy ustawy z 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015, poz. 1830), które przewidują, że wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 481 § 2¹ w zw. z § 2 k.c.).

Sąd I instancji pozbawił tytuł wykonawczy wykonalności w zakresie odsetek za okres do 5 lutego 2007 r., a powódka w apelacji żądała pozbawienia wykonalności licząc za okres od dnia 6 lutego 2007 r. (pkt 1 wniosku o zmianę wyroku: k. 127). Ponieważ zatem w okresie od 6 lutego 2007 r. obowiązywały już odsetki maksymalne Sąd uznał, że brak jest podstaw do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w zakresie dalej idącym. Swoboda kształtowania treści stosunku prawnego została przez ustawodawcę ograniczona do możliwości uzgodnienia przez strony odsetek nie wyższych od maksymalnych. Wprawdzie to ograniczenie nie wyłącza możliwości uznania, w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy, za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego także odsetek niższych od maksymalnych, ale w ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadnienie zarzutów apelacji nie daje do tego dostatecznych podstaw. Z tego względu Sąd pozbawił tytuł wykonawczy wykonalności w odniesieniu do odsetek za okres od 6 lutego 2007 r. (tj. od daty wskazanej we wniosku o zmianę wyroku) do 31 grudnia 2015 r. w zakresie przekraczającym obowiązujące w tamtym czasie odsetki maksymalne oraz za okres od 1 stycznia 2016 r. w zakresie przekraczającym obecnie obowiązujące odsetki maksymalne za opóźnienie. Podnoszone przez powódkę zarzuty nie pozwalają na uwzględnienia apelacji przez pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności także w odniesieniu do roszczenia głównego (2 000 zł) oraz odsetek w zakresie dalej idącym. W tym zakresie apelacja została oddalona.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. należy wskazać, że Sąd pierwszej instancji dokonał oceny dowodów w zakresie ich przydatności dla rozstrzygnięcia tylko o powództwie przeciwegzekucyjnym i w tym zakresie nie dopuścił się jego naruszenia. Sąd Apelacyjny wskazuje, że powódka dokonała nieprawidłowej oceny większości podnoszonych w apelacji okoliczności faktycznych pod kątem ich przydatności dla rozstrzygnięcia o powództwie opozycyjnym. Powódka w przeważającym zakresie powołuje się na fakty, które powinny być zgłoszone w postępowaniu rozpoznawczym w sprawie I C 196/00 (np. wskazanie przyczyny, z jakiej powódka została wyrzucona z zajmowanej nieruchomości, okoliczności wręczenia powódce kwoty 2000 zł, zaprzeczenie zawarcia umowy pożyczki) a później mogły stanowić podstawę skargi o wznowienie postępowania w granicach wyznaczonych podstawami wznowienia, co dotyczy w szczególności wskazanego w apelacji zarzutu, że powódka nie brała udziału w postępowaniu zakończonym wydaniem wyroku zaocznego oraz pozbawienia powódki możliwości działania (art. 401 ust. 2 k.p.c.). Ponadto Sąd Apelacyjny nie podziela podniesionego przez pozwaną niejako na marginesie zarzutu, że argumentem uzasadniającym

zastosowanie art. 5 k.c. jest fakt tymczasowego aresztowania pozwanego pod zarzutami dotyczącymi działalności pożyczkowej (k. 134). Powyższej okoliczności Sąd nie może uwzględnić, albowiem miarodajne dla oceny zasadności zarzutów apelacji mogą być tylko ustalenia zawarte w prawomocnym wyroku skazującym (art. 11 k.p.c., art. 42 ust. 3 Konstytucji RP).

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone orzeczenie w zakresie jego punktu 2 o tyle, że pozbawił tytuł wykonawczy wykonalności w odniesieniu do odsetek od 6 lutego 2007 r. w zakresie przewyższającym odsetki maksymalne, a od 1 stycznia 2016 r. odsetki maksymalne za opóźnienie, o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w punkcie I wyroku. W pozostałym zakresie apelacja powódki jako niezasadna, z przyczyn wyżej przedstawionych, podlegała oddaleniu, o czym na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono w punkcie II wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 i art. 99 k.p.c. ustalając koszty zastępstwa procesowego pełnomocnika powódki ustanowionego z urzędu w stawce minimalnej wynikającej z § 8 ust. 6 w zw. z § 4 ust. 1 i § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. poz. 1805). Na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd nałożył na pozwanego obowiązek pokrycia wszystkich kosztów zastępstwa, albowiem apelacja powódki w przeważającym zakresie została uwzględniona. Ponieważ powódka nie dokonała rozszerzenia powództwa Sąd przyjął za podstawę dla oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia wartość przedmiotu sporu wskazaną w pozwie, jednak przy uwzględnieniu częściowego uwzględnienia powództwa przez Sąd pierwszej instancji (art. 368 § 2 k.p.c.).

<i>SSA Dariusz Rystał</i>	<i>SSA Krzysztof Górski</i>	<i>SSO del. Wojciech Machnicki</i>
----------------------------------	------------------------------------	---